

Virgil Carianopol

zădărnice

Mic, mergeam cu mama de mină,
Sau mă țineam de fusta ei ca de-o stea,
Fram amindoi alături,
Dar ea cu vreo douăzeci de ani înaintea mea.

Mereu mă căzneau s-o ajung,
Însă oricât alergam, îmi aduc aminte —
Deși mergeam unul lângă altul,
Ea rămânea tot cu o viață-nainte.

Când m-am făcut mare, ea ajunsese
Spre capătul ei de liniște și de fum.
Eu tot ca-nainte-ndemnam,
S-o ajung din urmă, pe drum.

Și ani am mers, după ea, alergând,
Pe drumul fără capăt de lung,
Acum ea a coborât pe partea cealaltă
Și eu tot mai alerg s-o ajung...

Sașa Pană

dare de seamă

Jertfă hemoragia răsăritului de gând
Printre lampioanele macilor echilibriști
O sirenă va suna încetarea mizeriei
Strună întinsă din spuză și răni
Răscute printre măruntaiele voielbune sugrumate
De-niringeri lanț și zbucium răscolitor
Faniare vor trezi imperativul
Și preface-n scamă cîntecele morfină

Pavilionul abundenței luminoze obrazii
Glasurile ce vor dezghioaca de coaja timidității
Oglinda tulburată de rugină
Pentru fîntina cu fața limpede
De veghe sulița gîndului sub cenușa
Și zvicnetul inimii

Ascunse-n așteptare frunzele de laur
Tăiate în oje

desen de VIGH ISTVAN

În urechi stăruie colbul vijeliei
Vijele vedenii
Și grumajii impresurații de coșmare
Cînd însemni bilanțul evului
Cu zodia împlinită prin oase
Și cerbicie

Falduri incenușate
Rămîne viața la braț cu iubirea

1937

Ion Sofia Manolescu

spre riul perfid

Pentru desățarea buzelor
cu leagănul fraged sub linii de singe
lîngă noaptea uitată în pîntec
s-a trezit existența din somn
unde se aude țipînd fratele cel tîrziu
năpădit de foamea destinului
înversnat pe orice înaltă.

Și mă strigă fratele și mă strigă
din tot ce sînt din tot ce nu sînt
să-l arunc pe fereastră steaua rămasă
înnoptată prin fără să știe nimic
prin fără să știe ce-l mai așteaptă
spre riul perfid cu vedenii înalte.

Încercuit de străluciri necunoscute
fi întind sufletul să se agațe
de malul abrupt de sinul de trandafir.
El țîpă cu timpane neauzite de zarvă
și se agață de steaua pîzită
și totul rămîne neclintit și nepăsător
la durerea la viața la moartea
care trebuie să fie odată cu el.

ANA BLANDIANA

Totdeauna am înțeles vocația
ca pe o vină care te izolează
automat, te îngrădește și îți
impune alte legi, alte drepturi
și alte datorii. Sînt mai mari?
Sînt mai mici? Pentru restul lu-
mii viața poetului pare o veș-
nică sărbătoare și într-o repre-
zentare banală poetul este în-
fățișat încununat cu lauri, dia-
fan, abia atingînd pămîntul.
Pentru poet, lumea este tărîmul
bucuriilor interzise prin care
poate trece dar cărora nu li
se poate dăruia și pe care, de
cele mai multe ori, abia dacă
poate să le bănuiască, închis

ION CARAION

Scriem cu toți poeții lumii. Dar
numai după ce am ajuns ca să
avem ceva de spus. Fiindcă
numai după aceea ne putem
deosebi de toți poeții lumii.
Dacă...

Odinioară (ce ușor e asta la
doar 20 de ani...) am jurat pe un
singur poet: Baudelaire. Pe care
am avut și norocul să nu-l cu-
nosc. Murise... Și tare e bine
să nu-l cunoști niciodată pe
scriitorii la care ți-e cel mai
mult!

Poeții sînt cei ce-și descoperă
criticîi, iar nu invers. Titu Ma-
iorescu e o descoperire a lui
Eminescu, Șerban Cioculescu o
descoperire a lui Arghezi
ș.a.m.d.

Sînt un om care a iubit și care
iubește. Contrariul iubirii e ură.
Am fost acuzat de răutate și
de ură. Pentru că am îngropat
în legitimitatea poeziei de a fi
liberă viața mea de ieri, viața
mea de azi... Orice apă se rea-

zimize de uscat. Ura consumă
foarte mult timp, iar mie mi-a
mai rămas așa de puțin pentru
cite am dorit și am început
pe lume, încît mi-ar trebui niște
vieți de prisos în care să
planific durată pentru luxul de
a ură. N-am vreme de ea. Ca
să urăști cu adevărat, trebuie
să n-ai ce face o bună bucată
de vreme. Sau viața toată. Însă
pentru dispreț, drept să-mi
spun, tot mai găsesc în mine
ceva răgaz. Fiindcă trebuie
disprețuite frunțele care se uită
numai la burdă.

Dacă spre o idee politică mergi
din rațiune, se presupune că ea
îți este clară. Nu se mai presu-
pune întotdeauna același lu-
cru, dacă mergi spre ea din a-
fecțiune. Dar cine este oare în
măsură să separe totdeauna, cu
desăvîrșire, nuanța de nuanțe?
Dacă spre o idee poetică mergi
din rațiune, se presupune că ai
despre poezie o idee confuză.

Ștefan Aug. Doinaș

limbă
și limbaj
poetic*)

În cadrul unei descrieri fenomenologice a limbajului uman, faimoasa
dissociere a lui Saussure între limbă și vorbire — oricît de utilă prin
dubla perspectivă, sincronică și diacronică, pe care ne-o oferă — se
contestează într-o dialectică unică a trecutului și prezentului. Pentru
Husserl, cel din ultima perioadă a activității sale, dar mai ales pentru
discipolii săi, fenomenologia vorbirii nu se situează față de știința
limbii ca psihologia față de lingvistică, ci înțelege să îmbrățișeze
ambele perspective — a limbii și a vorbirii — pentru a degaja un
anumit „sens în devenirea limbajului”, sens ca „un echilibru în mis-
care”, și în același timp pentru a opune unui edificiu de idei lingvis-
tice, construit în mod riguros, un ansamblu de „gesturi verbale” de-
finibile nu alît ca semnificații, ci ca valori de uz. Cu alte cuvinte,
fenomenologia tratează cele două relații lingvistice, limba și vorbirea,
ca pe un complex de elemente ce se influențează reciproc: sistemul
„înghețat” al limbii oferă omului de azi un bagaj de reguli și semni-
ficații cristalizate, în timp ce vorbitorul contemporan înviează
acest sistem prin infuzia unei expresii noi care aduce cu ea logica
vie a momentului actual.

Limbajul este „o manieră originală de a viza anumite obiecte”, el
este „corpul gândirii”: „Die Worte und die ganzen Reden in sich
eine Meinung gleichsam verleiblichen und verleiblich in sich als
Sinn tragend”, spune Husserl în *Formale und transzendentale Logik*
(pag. 20); cu ajutorul lui, procese de gîndire care alît ar rămîne
fenomene strict personale, capătă o valoare intersubiectivă și chiar
o existență ideală. Este ceea ce subliniază un fenomenolog ca Mau-
rice Merleau-Ponty ale cărui idei, din *Phénoménologie de la percep-
tion*, cap. „Corpul ca expresie și vorbire”, 1945, și *Eloge de la psychi-
sophie et autres essais*, cap. „Despre fenomenologia limbajului”, 1953,
le vom urma pînă la un punct. Vorbirea este un act cu intenționa-
litate semnificativă; dar ea este un „semn” al gândirii, „dacă înțe-
legem prin aceasta un fenomen care anunță un altul așa cum fulmur
anunță focul”, „sensul e prins de cuvînt, iar vorbirea e existența
exterioară a sensului”. Adevărul e că vorbirea sau cuvintele poartă
un prim strat de semnificație care le este aderent; faptul acesta
permite ca o gîndire să ne fie oferită ca „stil de gîndire”, ca va-
loare afectivă, ca mimică existențială în primul rînd, nu ca enunț
conceptual. O anume semnificație existențială „locuiește” în cuvinte,
nu este „tradusă” de ele. De aici, rezultă că gîndirea nu este nici
exterioară nici anterioară cuvintelor, vorbirii: ea se naște o dată
cu ele. Ce-l drept, noi avem adesea impresia că vorbirea „îmbracă”
gîndirea, că cuvintele ar fi o „haină” a unor idei; iluzia aceasta

poezia-mod

în rezervații și statui, încatu-
șat cu lauri, el nu încetează să
invidieze restul lumii.
Vocația este fără îndoială o
vină, părăsirea vieții este fără
îndoială o vină și singura cir-
cumstanță atenuantă a poetului;
este aceea de a fi în egală mă-
sură victimă și vinovat, faptul
de a fi acceptat, doar, un des-
tin zecies impus de zeii fără
milă. Singura lui scuză este a
fi acceptat numai în ultimă in-
stanță, numai după ce încer-
case din toate puterile să se în-
potrivească, să nu părăsească

condiția comună, de a fi accep-
tat numai după ce s-a convins
că acesta este singurul lui des-
tin posibil. Vocația este ca a-
rul care trebuie încercat
dinții pentru a te convinge de
autenticitatea lui, iar, în cazul
vocației, autenticitate înseamnă
imanență, caracter implacabil.
O vocație autentică este o vo-
cație de care nu poți fugi, dar
pentru a te convinge de asta
trebuie să fi încercat evadarea.
Ca și dragostea, poezia este o
forță care vine să locuiască în
tine fără să se intereseze dacă

Calitatea poeziei nu e în atara
rațiunii, dar e dincolo de ea.

Deși nu-mi place să vorbesc cu
oricine (liri capricioase, difi-
cile, bizare și irascibile — scrii-
torii...), totuși sînt un om că-
ruia îi e foarte drag dialogul.
Ori, după cum cu destui poeți

străini nu pot corespunda (nu le
știi adresa), iar cu alții n-am
cum (fiindcă au murit), chin-
du-i, stau de vorbă cu alții
din ei... Și sînt de vorbă cu
ei, deseori îmi transcriu ceea
ce spun. Deliberat însă, uneori
îmi îngădui și să transcriu ceea
ce doar mi se pare mie că au
spus sau ar fi spus. Și atunci
„traducerea” nu mai e a lor, ci
e o creație a mea, extrasă din
convorbirea aceea. Mi-a fost
dat să alii că și Ungaretti con-
sidera o bună traducere drept
o operă proprie, originală, și
că își îngăduia, traducînd, să
interpreteze. Numai că el era
scuțit de confruntatori... N-am
tradus niciodată din... impuls
cultural. „Impulsul cultural” e
o ciocolată cu care se achită
de obligație niște funcționari
ai specialității lipselor de im-
puls. Eu traduc în dragoste. Pe
urmă, sînt și autori care îmi
trimt cărțile lor, intruabile la
noi, și cărora n-am cum să le
mulțumesc altfel decît printr-o
atare formă de omagiu: replă-
mînd în sensibilitatea limbii
noastre câteva versuri din ei...

Un poet n-are dreptul să fie
modest. Dar un poet are dreptul
să fie orgolios numai dacă e

ne e dată de faptul că putem oricînd recurge la un corp de gîndire
gata constituit și deja exprimat, în limbă și cultură, și pe care noi
putem să ni-l facem prezent în mod tăcut, în cadrul unui pro-
ce ne dă iluzia unei „vieți interioare” prelabile proprii noastre
exprimări; dar, în realitate, „această pretinsă tăcere fosnește de
cuvinte, această viață interioară este un limbaj interior” (*Phéno-
nologie de la perception*”, pp. 221, 212 și 213). Văzut din afară, actual
verbal ne apare ca un gest verbal, e o prelungire a corporalității
noastre. „Dacă vorbirea e comparabilă cu un gest, ceea ce e ea che-
mată să exprime va fi față de ea în același raport ca scopul față de
gestul care-l vizează” (*Eloge de la philosophie*, pag. 94); ceea ce
înseamnă că „semnificația animă vorbire exact așa cum lumea
inconjurătoare însuflește corpul nostru”; căci intenția semnifica-
tivă care există în conștiința noastră — și care va fi regăsită de cel
ce ne ascultă cînd vorbim — nu e, pentru moment, chiar dacă mai
tîrziu își va da roadele ca „idei” și „cugetării”, decît „un vid deter-
minat care urmează să fie umplut cu cuvinte, — excesul a ceea ce
vreau să spun față de ceea ce este sau a fost spus” (*Ibid.*, pag. 95).
Aceasta înseamnă că „a avea o idee” nu marchează decît puțința
vorbitorului de a „organiza în jurul acestei idei un discurs coerent”.
Bineînțeles, această idee sau semnificație care, odată exprimată de-
vine „disponibilă”, înscriindu-se în cadrul limbii sau în cadrul cul-
turii nu era conținută în limba sau cultura respectivă, așa cum o
limbă, odată instituită, nu conține — decît cel mult virtual — în-
treaga literatură a poporului care o produce. Concluzia gînditorului
francez e limpede: „Vorbirea, în ceea ce o deosebește de limbă,
este momentul în care intenția semnificativă, încă mută și cu totul
în act, se dovedește capabilă să se încorporeze culturii, a mea ca și
a altora, să mă formeze și să-i formeze transformînd sensul instru-
mentelor culturale. Ea devine „disponibilă” la rîndul ei, pentru că
ne dă, după aceea, iluzia că era conținută în semnificațiile deja dis-
ponibile, cînd de fapt, print-un fel de viclenie, ea nu s-a lozodit cu
ele pentru a le insufla o viață nouă” (*Ibid.*, pag. 99-100).

În problema care ne interesează, considerațiile de mai sus stabilesc
doar cadrul general în care trebuie să ajungem la o definiție a „lim-
bajului poetic”. Ce este acest limbaj? un registru al limbii, o funcție
a vorbirii, sau o simplă abatere de la normă ce urmează, ea însăși,
a fi stabilită? Pentru o seamă de lingviști (S. Chatman, Jean Cohen,
J. Mikarovsky, M. Riffaterre, Leo Spitzer etc.) limbajul poetic con-
stituie o abatere de la norma limbajului prozaic. (Cercelătorul ro-
mân Marcus Solomon prezintă limbajul poetic ca o „deviere” de
la norma limbajului științific, în *Poetica matematică*, 1970). Pentru
alții, începînd cu Richards și continuînd cu R. Jakobson, B. Havranek,
B. A. Uspenskiy, Ch. Bally, T. Todorov, W. Winter etc., limbajul poe-
tic este un registru al limbii, un „dialect funcțional”. Ni se pare
evident, că, în funcție de perspectiva ce se adoptă, se poate
ajunge la o definiție funcțională (cînd se vorbește despre rolul lin-
bajului poetic într-o unitate lingvistică superioară, adică mai gene-
rală: limbă sau vorbire) sau la una structurală (cînd se analizează
raporturile interioare ale acestui limbaj, între elementele lingvis-
tice care-l compun). Avem impresia că o definiție structurală face din
limbajul poetic un stil poetic, și că — în felul acesta — tinde să
șteargă, ca nesemnificative, stilurile individuale, al unei opere sau al
unei scriitor; în timp ce definiția funcțională lasă cîmp liber de
aplicare a cercetărilor care — de ordin structuralist sau nu — ur-
mează să stabilească diferențele stilistice ivite de la un autor la altul.

de existență

te deranjează sau nu, fără să observe că mișcându-se răs-tornă mobilele și dărimă pereții. Cel ocupat de poezie se arde pentru todeauna urmele luptei în care a fost învins, în ochii lui se amestecă revoluția de a fi fost chiar el ales, cu amărăciunea de a se ști numai el ales, cu împăcarea de a porni singur în finutul pustii. Un poet exultând de mândria de a fi poet este un nonsens, un poet ajuns poet pentru că a dorit să ajungă poet este o monstruoșitate.

modest. Există munți, nu există poezi și munți inegalii. Sau există numai munți și numai poezi inegalii. Dar ce contează? Altminteri ar fi vorba de plătitudine. Prostia și obscurantismul sînt însă, egale cu ele însele. De-o impecabilă egalitate.

*

N-ar fi probabil neinteresantă alcătuirea de către un malițios și erudit a unui dicționar care să cuprindă enormitățile de interpretare (ori de neînțelegere) dovedite de-a lungul timpurilor de către unii critici față de unele opere din artă. Și asta nu doar pentru a specula speculacul.

Mi-aduc aminte că într-un poem de acum 25 de ani, abia răsărisem, intitulat Clasicism din cu totul alte considerente decât aceea ale înțegării vreunui breviar versificat de istorie literară, întrodusesem între bucolici, empirici, ironiști etc. — și un amant „sui-generis”: pe Marc Antonio, ridiculizat de o literatură, folosit ca ligament de o altă literatură. Detaliul acesta asimetric armoniza întregul ca o metaforă a însăși

De altfel, unul dintre foarte puținele criterii de judecată a versurilor este acela al obligativității, al faptului că nu se putea ca e să nu fie scrise, că transcrierea lor pe hîrtie a fost pentru autor o necesitate vitală, o condiție a supraviețuirii. Poezia începe numai dincolo de punctul în care, opunându-i-te, ești înfrînt de ea, dincolo de clipa în care, amînată mereu, nașterea ei nu mai poate fi oprită. Caracterul implacabil al poeziei este, într-un fel, singura ei rațiune de existență.

ideii poemului, ca bemoșul de lingă trumuseși și ca nota de deasupra portativului, neglijată din exces de rigoare; el mai era și sarcasmul ori tîlta care — strecurată numai aparent în înțimplare — radia în încăperea toată. Altminteri ar fi fost vorba doar de un simplu irison de poezie didactică, de o exaltare interjecțională a subiectului și de la sine înțeles că nu m-ar fi tentați să aclam cituși de puțin acel... „clasicism”. Ei, dar cum să uit că doi critici s-au grăbit — cultural — să-i atragă atenția că-l confundasem pe Marc Aurelius, împăratul-filozof, cu Marc Antonio (sic!) Ah, poate că n-ar mai face-o și personal nu le port atât mîhnire decât pe aceea, nedumerită, că refuzau dragostei — fără nici o rea intenție — o cinste de care nu văduviseră în schimb înțelepciunea, mai puțin constantă poezilor.

*

Există în literatură și domnișoare, și hibridi, și impostori, și cosmeticieni. Pe mine artiștii lipsiți de funcție artistică m-ar umili în proprii-mi ochi.

LEONID DIMOV

Există o împedare tendință a omului nefamiliarizat cu practica coexistenței de a se socoti omniscient și de a nu se retrage din nici o dispută, oricît de îndepărtată ar fi ea de preocupările sale. Dimpotrivă, insul datat reflecției cu greu se lasă prins în dispute, chiar atunci cînd ele îl privesc direct. „Poezia ca mod de existență” este una din cele mai înguste teme din cîte cunosc. Mult mai largă mi se pare tema inversă: „Non-poezia ca mod de existență” sau, pentru a fi mai explicit, excluderea poeziei din existență (înțelegînd, desigur, prin aceasta din urmă existența cotidiană, tratul zilnic). Într-adevăr, în toate compartimentele vieții moderne, de la cele ocupate de oamenii simpli pînă la cele dedicate marilor savanți, se simte o dorință generală, uneori măturată, de a reduce cantitatea de poezie care împovărează faptul cotidian, mereu geometric, mai iute, mai „eliberat”. Nu lipsesc nici îndemnul platonic de izgonire a poetului din cetate.

Acest impuls al „lepădării de poezie” este firesc într-o epocă atît de zgomotoasă, de trepidantă, de doritoare de confort. Progresul uluitor al științelor informaționale a conturat fantoma unui om cibernetic încă neconstituit aievea, aruncîndu-și însă de pe acum umbra sepulcrală asupra domeniilor celor mai fragile ale spiritului. Or, poezia suferă de o astfel de fragilitate. Se spune chiar că e un viclu de tinerețe. De a-

cea nici un detractor al poeziei nu se simte prea bine, mai ales atunci cînd reușește s-o ucidă în el însuși. E cu neputință ca un asemenea ucigaș de adolescență să nu fie ros de remușcări atunci cînd lucrurile încep să nu-i mai spună mare lucru prin ele însele. Și, în ipoteza că omul nu e redus la animalitate, oricare țară îl fost potențele cu care a pornit în viață, el ajunge să trăiască în cele din urmă clipa tainică a comuniunii cu lumea. Cîta pustietate, cîta sfișioasă necredință îl va copleși atunci, fără voia lui, dacă a păcătuit împotriva zeului celui mai delincvent: propria sa capacitate de transfigurare. Cîit de prisoselnic va deveni mîcui lui utilitarism cotidian care, după ce a reușit să rezeze toate arhipile, încremenește acum în lorota reptației a unor imagini amputate.

Spre deosebire de preocupările imediate, poezia ține de o încrengătură esențială a ființării. Realitate. Vis. Abstracțiune. Totul poate fi supus folosului imediat. Omul, însă, folosește acest tot abia în clipa cînd este mediat de bucuria folosirii sale, cînd utilitatea este amînată, trecută prin ciurul unei spiritualități constante și vivace. Altminteri subiectul suferă o diminuție înjositoare pînă la conștientizarea cu obiectul. Care e „soluția tampon” menită a da un sens relației dintre om și lucruri, dintre subiect și obiect? Care este zona de aură care face imposibilă confundarea acestor două ipostaze ale existenței care se atrag cu atîtta vehemență și ostilitate? E, fără îndoială, ceea ce înțelegem (fiecare în felul său), prin poezie. Deși ține de esență, poezia e deci implicată în existență. Și, nenorocirea ei dacă implicația este acuzatoare!

Existență în fiecare spirit individual, poezia devine mod de existență numai atunci cînd subiectul o ridică la rangul de obsesie. Poezia se confundă atunci cu viața „poetului” și nu cunosc asemenea vieți în afara galeriei marilor creatori. Mi se pare de aceea o supremă orogață a povestii cam ce se întîmplă atunci cînd viața și poezia coincid.

În fața de ce, personal, vom opta pentru o definiție funcțională care, păstrînd rolul limbajului poetic, mai general, al fenomenului limbă, ne oferă posibilitatea de a intra într-o analiză mai amănunțită a propriilor lui subdiviziuni care, pentru noi, sînt — la un prim nivel — modalități poetice, iar după aceea stilul personal al cutărui scriitor. Ca gest verbal viu și actual, care instituie semnificații noi și creează valori estetice noi, invitate să hrănească — în primul rînd — sensibilitatea contemporanilor, limbajul poetic aparține, fără îndoială, vorbirii, nu limbii. El reprezintă o logică vie, o „gîndire întrupată” care — înainte de a se oferi eternității culturii — se oferă unui anumit moment istoric în compoziția căruia intră, pe care-l determină în mod specific. Aceasta nu înseamnă nicidecum că actul vorbirii poetice nu beneficiază — și deci nu se înscrie — în cadrul general al unei anumite limbi: valorile create de el aparțin, în primul rînd, unui popor, unei ființe spirituale determinate, și numai în al doilea rînd umanității întregi; aceasta nu înseamnă, pe de altă parte, că acest act nu profită de tot ceea ce limba unui popor a acumulat de-a lungul evoluției sale, și că nu se integrează acestei limbi, ca un spor mereu înnoit. Semnificațiile instituite, la un moment dat, se adaugă semnificațiilor „disponibile” ale trecutului — fapte de limbă și cultură — devenind, la rîndul lor, disponibile pentru alte creații ce vor veni, alimentînd și, deci, determinînd, într-o anumită măsură, operele de cultură viitoare. Viteza de sedimentare culturală a semnificațiilor estetice e mai mare decât s-ar putea crede; odată constituită, o operă artistică devine „tradiție” înainte ca autorul ei, sau contemporanii lui, să-și poată măcar da seama; după cum, în sens invers, anumite „tradiții” — definitiv cristalizate și chiar catalogate — constituie încă realități vii, capabile să fecundeze o poetică contemporană. În sensul acesta, beneficiar al unei conștiințe lingvistice dezvoltate (a celor care creează valorile poetice), limbajul poetic constituie un cadru de vorbire creatoare mai larg, mai liber față de propriile sale elemente, decât vorbirea însăși: aceasta e determinată, în fiecare moment istoric, de nivelul sau ritmul de dezvoltare al civilizației materiale a colectivității respective; în timp ce vorbirea poetică are la dispoziția sa întregul bagaj lingvistic și cultural al istoriei.

Cercetătorul care, între cele două războaie mondiale, a oferit o serioasă bază pentru formularea unei definiții funcționale a limbajului poetic și, deci, pentru fundamentarea stilisticii, a fost filozoful și psihologul austriac Karl Bühler (Sprachtheorie, 1934). După el, orice act de vorbire întreține o triplă relație: de simbol (cînd enunțul se referă la un lucru despre care se spune ceva), de semnal (cînd constituie un avertisment pentru persoana careia se adresează) și de simptom (cînd conține o referință la subiectul care vorbește). Astfel, enunțul „Plouă” — dat ca exemplu clasic — e simbol verbal al unei stări de lucruri meteorologice, atunci cînd comunică o informație asupra vremii; devine semnal, atunci cînd e adresat cuiva pentru a-l face să-și îmbrace mantaua de ploaie sau să-și ia umbrela; în fine, are o funcție de simptom, atunci cînd „transpune” o stare de spirit interioară a celui ce vorbește, cînd divulgă o proprietate a acestuia. Nu e greu de observat că poezia lirică e dominată de această funcție a vorbirii: poetul nu ne comunică ceva despre natură (oricît elemente de descriere ar utiliza), nu ne informează asupra proceselor sale sufletești (oricît ar formula enunțuri cu caracte-

ter de confesiune), nici nu ne traduce ideile sale despre lume și viață, așa cum face o operă de filozofie (oricît de intelectuale ar fi expresiile); el folosește toate datele pe care lumea exterioară sau propriul său eu îi le pun la dispoziție pentru a proiecta propriile sale emoții asupra universului întreg, pentru a ne însera într-un flux emoțional specific, în care elementele — de orice natură ar fi ele — sînt trăite într-un mod specific. În cazul poeziei, avem de a face cu un registru particular, de ordin emoțional, al vorbirii, menit să ne ofere, înainte de orice, o lume interioară a cărei geneză este nu numai consubstanțială, ci și contemporană cu actul său de vorbire. Emisia verbală, structurată după legile proprii ale unei limbi date, este simptome și, în același timp, realitatea ultimă a acestei lumi, forma și materia ei inalienabilă. Structura aceasta își este sieși scop, ea nu constituie un simplu mijloc al unei comunicări aparte (Cf. Herbert Seidler: Allgemeine Stilistik, 1953). Versurile bacoviene în care apare elementul concret al ploii (fie ca substantiv, fie ca verb) — de la cele mai simple, de tipul: Plouă, plouă, plouă..., pînă la cele în care înțîlnim o „imagineră” de tipul: De-atîtea nopți aud plouînd, Aud materia pingînd... — nu comunică nici o situație de ordin exterior, nici nu ne destăinuiesc o situație specială a poetului; ele proiectează asupra noastră, și asupra lumii, o situație existențială, pe care poetul ne-o divulgă ca pe o emblemă a sensibilității sale, instalînd-o în univers ca pe un dat ce devine, astfel, perceptibil de către oricine, ca o semnificație „disponibilă” de a fi trăită — în actul contemplației estetice — de către noi toți. În locul unui univers exterior în care plouă — dat sensibil cu care ne-am înțîlnit de aștepta ori fiecare dintre noi — se substituie o relație emoțională a omului, în general, cu universul, realitate absolută a unui vîcu, care colorează, dintr-o dată, nu numai; universul natural, ci existența în sine. Semnificația existențială a acestor versuri e alît de puternică încît cuvintele sînt smulse din ordinea lor firească, empirică, și răpite într-un alt univers: „semnificația devoră semnele”, spune același Merleau-Ponty, ceea ce înseamnă că funcția simbolică a limbii e absolută: cuvintele citate nu mai „trimîț” dîncolo de ele, ci se constituie ca un act semnificativ original și unic, ca o gesticulație care se „citește” pe fondul ultim al lucrurilor, care capătă o existență în sine.

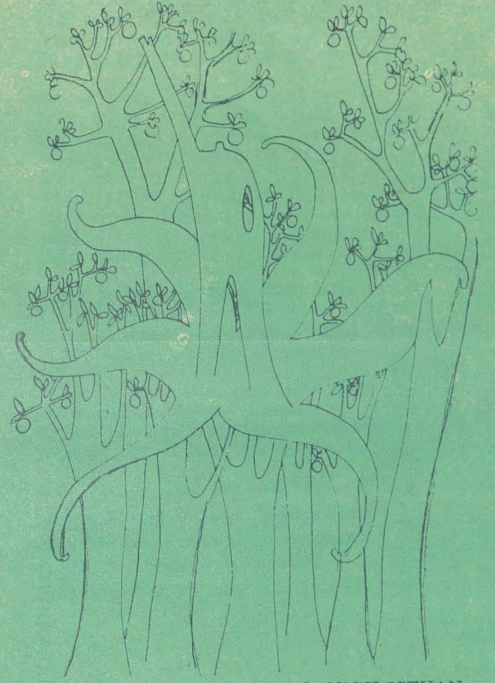
Sartre afirma aproape același lucru spunînd: „Poezii sînt oameni care refuză să utilizeze limbajul” (Qu'est-ce que la littérature?, pag. 24). La prima vedere, enunțul pare paradoxal. Oare o locuțiune banală nu spune că poezii sînt „artiști ai cuvîntului”? Fără îndoială. Numai că, în această locuțiune, accentul nu cade pe termenul „cuvînt” (decît ca diferență specifică față de alți artiști: muzicieni, pictori etc.), ci pe termenul „artist”: poetul este, într-adevăr, un homo artifex, iar arta lui constă tocmai în a scoate cuvintele din ordinea lor naturală (simboluri, semne verbale ale lucrurilor) pentru a le transforma în simptome. Este ceea ce, de altfel, susține și Roland Barthes, într-o formă și mai îndrăznească, chiar dacă nu la fel de explicită: „Poezii instituie (...) vorbirea lor ca o Natură închisă, care ar îmbrășișă totodată și structura limbajului. (...) Ea (poezia, n.n.) nu mai e atribut, ea este substanță și, în consecință, poate foarte bine să renunțe la semne, căci ea poartă natura sa în sine și nu are nevoie să-și semnaleze în exterior identitatea sa” (Le degré zero de l'écriture, pag. 79).

*) Capitol introductiv la „Eseu asupra modalității poetice”.

Virgil Teodorescu

blana de rîs

Pedunculăți ca o armată prăbușită în mare pe-numeric
Enormi ridichi de lună amestecați cu scaune și traseul tramvaiului care urcă pe colinele din sud
Umezii ca niște crevești pescuți de copil în timpul vacanței de vară
Și atîția domni trecind pe falează cu țigara în gură puși la punct în ceea ce privește urecarea și scăderea acțiunilor
Și femela iubită care nu e încă femeie abia o lavalieră o cană smălțuită plină cu apă și un prosop din pinză de în bine spălat dar foarte prost călcat din lipsa manganului vulgăr
În fața școlii primare pe treptele unde cadavrele semintelor de floarea-soarelui repauzau în tăcere cîți erau cinci-șase înotători de larg cu pulpele puternice chiar dacă la prima vedere păreau fragile
Lae mierla-și pe ouă și după ușa de sticlă profesorul testicular și doamna știucă a cărei logică seamănă cînd cu o stucă rasol cînd cu traseul tramvaiului care urcă pe colinele din sud
Și ce crezi că se întîmpla cu cail englezi asaltînd țara cailor de mare în primul rînd din pricina năvîlții acestora care nu luaseră niciodată parte la curse
Fîind convinși că sînt sălăpi pe situație ba mai mult călare pe două catrede și președinți pe rînd ai societăților de temperanță
Ani mulți fericiți și succese în munca lor benevolă pînă cînd se vor împedica de șantul din marginea drumului acoperit cu buruienii invizibili pentru ochii lor mioپی atîț de mioپی încît lentilele aduse din străinătate au un efect contrariu
În orice caz eram vreo cinci-șase dintre care jumătate au murit inecali în largul mării apucați de circei sorbind aerul

desen de VIGH ISTVAN

ca peștii în perioada rutului și făcînd plută pe o distanță de minimum 600 de metri

O nimica toată față de imensitatea mării și totuși o cîră impresionantă în comparație cu suprafața planetei unde la fiecare 100 de metri patrași se petrec cele mai sinistre aberații invertiții provocării accidente de circulație agresivii filatelice argonauice oblice sau altele la fel de idioate ca o bucată de urdă oferită vizitatorilor după ce au fost mușcați de cîini

De altfel și nu cred să mă înșel autobuzele încep să miroasă a zer și foarte rar a pînă probabil iubită vreunui poet care a renunțat să devină celebru fenomen atîț de neobișnuit încît ia proporții de miracol

Pe cînd crabii izbîți de valuri mureau fără nici un efort la picioarele digului atîț de asemănător cu craniul omeneșc încît îi venea să juri că ne tragem din crabii nu din malmuțe

Și totuși să ne întoarcm la ֹile noastre și să vedem în ce măsură a putut influența transhumanta elementelor folclorului cuvînt suedez parcă zicea cineva dar ajuns spre dezvoltarea oilor atîț de formidabil încît gălbeaza pe lingă el și-a pierdut orice valoare

Ca să nu mai vorbim de plantele de pe țărmul mării care plesnesc de necaz din cînd în cînd minute timpul necesar să-și umple rezervorul cu secreția viscoasă evazionistă dar indispensabilă populației de sex opus

Vom cădea de acord pentru că ne-am iubit întotdeauna în prezența plesnitorilor ne-am iubit cînd ploua cînd ninge cînd fulgera cînd nisipul frirea cînd 3x3 refuză să-și bea cafeaua cu lapte cînd fiecare pas trebuia calculat după subtila carte de noime intitulată TABELA LOGARITMILOR și care răspîndește în jurul ei adevăratul parfum de petunii

Dar să revenim la cei cinci-șase de pe treptele unde cadavrele semintelor de floarea-soarelui repauzau în tăcere să revenim la fata brutarului Clara Venus înecată în drojdie de bere la palpată la gîlbului la vînetul mării la marsul lăstunilor spre marile centre citadine să revenim din cînd în cînd din șase în șase în timpul somnului lucrativ.